

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ¹

ร้อยเอกชุดิพงษ์ อุสนา²

การค้นคว้าอิสระเรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความเป็นมา หลักการ และแนวคิดเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ.2498 รวมถึงศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อที่จะวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ จากการศึกษาทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า ศาลทหารนั้นนอกจากจะมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารกระทำความผิดแล้ว ยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่พลเรือนกระทำความผิดทางอาญาบางประเภทในเวลาไม่ปกติได้อีกด้วย เช่น ในขณะที่มีการประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักร คณะรักษาความสงบแห่งชาติได้กำหนดให้คดีความผิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ คดีความผิดต่อความมั่นคงภายในราชอาณาจักร คดีความผิดตามประกาศและคำสั่งคณะรักษาความสงบแห่งชาติทุกฉบับ คดีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน หรือวัตถุระเบิด ที่ใช้เฉพาะแต่การสงคราม รวมถึงคดีที่ประกอบด้วยการกระทำหลายอย่างเกี่ยวโยงกัน แม้ว่าคดีนั้นจะไม่อยู่ในอำนาจศาลทหารก็ตาม ก็ให้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลทหาร มีผลทำให้พลเรือนที่กระทำความผิดในคดีดังกล่าว ต้องถูกดำเนินคดีอาญาตามกระบวนการของศาลทหาร ทั้งนี้เพื่อให้การรักษาความสงบเรียบร้อยและการแก้ไขปัญหาบ้านเมืองที่เกิดขึ้นในขณะนั้นเป็นไปโดยรวดเร็ว

เมื่อพลเรือนกระทำความผิดที่ต้องถูกดำเนินคดีในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ สิทธิของพลเรือนจึงถูกจำกัดไว้ในบางประการ ทำให้ไม่สามารถใช้สิทธิในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเต็มที่ ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่พลเรือนในกระบวนการยุติธรรมของศาลทหาร จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและหาแนวทางในการแก้ปัญหาดังต่อไปนี้

ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีของพลเรือน ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 ซึ่งได้กำหนดให้เฉพาะอัยการทหารเท่านั้นเป็นผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. มัลลิกา พินิจจันทร์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณ และรองศาสตราจารย์กัทร กำประเสริฐ

²นักศึกษابริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิทยบริการเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดขอนแก่น) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ในเวลาไม่ปกติ ส่วนผู้เสียหายไม่มีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาในศาลทหาร ทำให้ผู้เสียหายไม่มีอำนาจในการขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับอัยการทหารด้วย หากมีกรณีที่ทำทหารกระทำความผิดเกิดความเสียหายต่อพลเรือน ผู้เสียหายจึงต้องอาศัยการสั่งฟ้องคดีของอัยการทหารเท่านั้น หากอัยการทหารสั่งไม่ฟ้องคดี หรือสั่งคดีผิดพลาดบกพร่อง หรือดำเนินคดีไปโดยผิดพลาดบกพร่องเกิดความเสียหายต่อผู้เสียหาย จึงทำให้ไม่สามารถนำผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้ และผู้เสียหายไม่มีโอกาสตรวจสอบและป้องกันความผิดพลาดบกพร่องในการดำเนินคดีของอัยการทหารได้ และอีกปัญหาหนึ่ง คือ ในกรณีที่ผู้เสียหายที่อยู่ในอำนาจศาลทหารได้ยื่นฟ้องแล้วตายลง หากผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน สามีนี้อภริยาของผู้นั้นมิใช่บุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารจะดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปไม่ได้

ดังนั้น การจำกัดอำนาจฟ้องของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 49 ทำให้พลเรือนไม่ได้รับการเยียวยาจากกระบวนการยุติธรรมทหาร เป็นการเลือกปฏิบัติในเรื่องสถานะของผู้เสียหาย ขัดต่อหลักความเสมอภาค และประชาชนไม่อาจเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้เสียหายที่เป็นพลเรือนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

ประการที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการห้ามแต่งตั้งทนายในศาลอาญาศึก ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 55 วรรคท้าย ได้กำหนดให้พลเรือนที่กระทำความผิดหรือเชลยศึกที่เป็นพลเรือนกระทำความผิดในระหว่างการรบ หรือศึกสงคราม ที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกห้ามแต่งตั้งทนาย จำเลยจึงไม่สามารถแต่งตั้งทนายความช่วยเหลือในการต่อสู้คดีหรือดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลทหารได้ และเมื่อจำเลยไม่มีทนายความในการพิจารณาคดี จำเลยที่ไม่มีความรู้ทางกฎหมายจึงเสียเปรียบในการต่อสู้คดีกับโจทก์ซึ่งเป็นอัยการทหารซึ่งเป็นผู้มีความรู้ทางกฎหมาย ทำให้การต่อสู้คดีระหว่างคู่ความเกิดความไม่เป็นธรรมได้ เนื่องจากทนายความเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ช่วยเหลือจำเลยให้ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนดและยังมีส่วนช่วยในการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยได้อีกด้วย

ดังนั้น การห้ามจำเลยแต่งตั้งทนายในศาลอาญาศึก ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 55 วรรคท้าย ทำให้จำเลยไม่ได้รับการคุ้มครองตามหลักประกันสิทธิเสรีภาพในการดำเนินคดีอาญาในการต่อสู้คดีอย่างเป็นธรรม และละเมิดสิทธิอันพึงมีของบุคคลทุกคน อันเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานตามหลักการสากล ไม่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติตามอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1949 และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่พลเรือนที่เป็นจำเลยในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

ประการที่สาม ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทหารชั้นต้น ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 ได้กำหนดห้ามมิให้มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล

ทหารชั้นต้นในเวลาไม่ปกติ จึงทำให้คดีที่พิจารณาพิพากษาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ คู่ความไม่สามารถอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้นได้ ทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย หากคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารชั้นต้น มีข้อผิดพลาดหรือบกพร่องเป็นเหตุให้จำเลยหรือผู้เสียหายไม่ได้รับความเป็นธรรม จึงไม่อาจมีการทบทวนหรือแก้ไขข้อผิดพลาดหรือบกพร่องดังกล่าวโดยศาลชั้นที่สูงกว่าเพื่อจัดความไม่เป็นธรรมให้หมดไป อีกทั้งในคดีความผิดอันยอมความได้ ผู้เสียหายไม่มีโอกาสเจรจาไกล่เกลี่ยเพื่อการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยในระหว่างก่อนคดีถึงที่สุด ทำให้จำเลยที่เป็นพลเรือนหรือพลเรือน และผู้เสียหายที่เป็นพลเรือนไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการถูกจำกัดสิทธิดังกล่าวในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

ดังนั้น การห้ามคู่ความอุทธรณ์หรือฎีกาคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 มาตรา 61 ทำให้จำเลยที่เป็นพลเรือนถูกจำกัดสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการให้ศาลชั้นที่สูงกว่าทบทวนคำพิพากษาและการลงโทษอีกครั้ง อันเป็นสิทธิที่บุคคลทุกคนที่ต้องโทษทางอาญาจะได้รับตามหลักสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ไม่สอดคล้องกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง และอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1949 ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่พลเรือนที่เป็นจำเลยในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ

จากการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้สิทธิของพลเรือนในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับการฟ้องคดีของพลเรือน

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 49 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 จากเดิมที่บัญญัติไว้ว่า มาตรา 49 ศาลทหารในเวลาปกติ ให้อัยการทหาร หรือผู้เสียหายซึ่งเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญา แต่ถ้าผู้เสียหายมิได้เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารแล้ว ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก ตามความในมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้อัยการทหารเท่านั้นมีอำนาจเป็นโจทก์ ผู้เสียหายจะเป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหารหรือไม่ก็ตาม ต้องมอบคดีให้อัยการทหารเป็นโจทก์

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 49 ศาลทหารในเวลาปกติ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติหรือศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามความในมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้อัยการทหารหรือผู้เสียหายมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้

ทั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 กำหนดไว้ ทำให้เกิดความเสมอภาคแก่ประชาชนทุกคน

2. ปัญหาเกี่ยวกับการห้ามแต่งตั้งทนายในศาลอาญาศึก

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 จากเดิมที่บัญญัติไว้ว่า มาตรา 55 ศาลทหารในเวลาปกติ ให้ผู้เสียหายซึ่งมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ตามมาตรา 49 วรรคหนึ่ง

ศาลทหารในเวลาปกติและศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ให้จำเลยแต่งทนายได้

ทนายต้องเป็นทนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความหรือทนายความที่กระทรวงกลาโหมกำหนด เมื่อทนายได้รับอนุญาตจากศาลแล้ว ให้ว่าต่างหรือแก้ต่างได้

ศาลอาญาศึกษาหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกษาตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามแต่งทนาย

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 55 ศาลทหารในเวลาปกติ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ศาลอาญาศึกษาหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกษาตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้ผู้เสียหายมีอำนาจเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้ตามมาตรา 49

ศาลทหารในเวลาปกติ ศาลทหารในเวลาไม่ปกติ ศาลอาญาศึกษาหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกษาตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ให้จำเลยแต่งทนายความได้

ทนายความว่าต่างแทนโจทก์และแก้ต่างแทนจำเลยตามความในสองวรรคก่อน ต้องเป็นทนายความที่กระทรวงกลาโหมกำหนด

เพื่อประโยชน์ในการแต่งหรือตั้งทนายความ ให้ศาลทหารในเวลาไม่ปกติและศาลอาญาศึกษาจัดให้มีทนายความที่กระทรวงกลาโหมกำหนด ปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ที่ศาลไม่น้อยกว่า 3 นาย

ก่อนเริ่มพิจารณาในศาลทหารในเวลาไม่ปกติ หรือในศาลอาญาศึกษา ให้ศาลถามจำเลยว่ามีทนายความหรือไม่ และตั้งทนายความตามวรรคก่อนให้แก่จำเลยในกรณีต่อไปนี้

(1) ในคดีที่มีอัตราโทษประหารชีวิต หรือในคดีที่จำเลยมีอายุไม่เกินสิบแปดปีในวันที่ถูกฟ้องต่อศาล ซึ่งจำเลยไม่มีทนายความ

(2) ในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งจำเลยไม่มีและต้องการทนายความ

ให้ศาลจ่ายเงินรางวัลและค่าใช้จ่ายแก่ทนายความที่ศาลตั้งตามมาตรา 55 โดยคำนึงถึงสภาพแห่งคดีและสถานะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงกลาโหมกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

ทั้งนี้ การห้ามจำเลยแต่งทนายในศาลอาญาศึกษานี้ มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งหมายให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็ว โดยยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก และอีกประการหนึ่ง คือ ไม่ต้องการให้ทนายความซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปล่วงรู้ความลับของราชการทหาร อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่กองทัพได้ การแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดให้มีทนายความของกระทรวงกลาโหมปฏิบัติหน้าที่อยู่ประจำศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกษา ทำให้การแต่งหรือตั้งทนายความเป็นไปด้วยความรวดเร็วและป้องกันบุคคลภายนอกล่วงรู้ความลับของทางราชการทหารได้อีกด้วย

3. ปัญหาเกี่ยวกับการอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทหารชั้นต้น

เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 61 แห่งพระราชบัญญัติธรรมนูญศาลทหาร พ.ศ. 2498 จากเดิมที่บัญญัติไว้ว่า มาตรา 61 ภายใต้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์และฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาปกติ โจทก์ จำเลย ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกหรือ ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามอุทธรณ์หรือฎีกา

ขอเสนอแนะให้แก้ไขใหม่เป็น มาตรา 61 ภายใต้บังคับบทบัญญัติว่าด้วยการอุทธรณ์และฎีกาตามพระราชบัญญัตินี้ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาปกติ โจทก์ จำเลย ผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษ อาจอุทธรณ์หรือฎีกาได้ภายในสามสิบวัน ทั้งนี้ นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 และมาตรา 43 ห้ามอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง

คู่ความอาจอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึก หรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกตามมาตรา 40 และมาตรา 43 เฉพาะในปัญหาข้อกฎหมายต่อศาลทหารสูงสุดภายในสิบห้าวัน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารอันต้องห้ามอุทธรณ์ตามความในวรรคสอง หากผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการ หรือผู้มีอำนาจแต่งตั้งตุลาการศาลอาญาศึก หรือผู้มีอำนาจสั่งลงโทษรับรองให้อุทธรณ์ คู่ความอาจอุทธรณ์ต่อศาลทหารสูงสุดภายในสิบห้าวัน นับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้จำเลยฟัง

คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารสูงสุดตามความในสองวรรคก่อนให้เป็นที่สิ้นสุด

ทั้งนี้ การห้ามอุทธรณ์คำพิพากษาของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกหรือ ศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึก มีเจตนารมณ์เพื่อมุ่งหมายให้การพิจารณาคดีในสถานการณ์ที่มีสงครามซึ่งเป็นภาวะฉุกเฉินของประเทศ ดำเนินไปโดยเด็ดขาดอย่างรวดเร็ว เพื่อรักษาความมั่นคงของแผ่นดินและความสันติสุขของบ้านเมืองไว้ การแก้ไขกฎหมายโดยกำหนดให้อุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลทหารในเวลาไม่ปกติ และศาลอาญาศึกหรือศาลที่พิจารณาพิพากษาคดีแทนศาลอาญาศึกได้ในเฉพาะปัญหาข้อกฎหมายนั้น สามารถลดคดีที่ขึ้นสู่ศาลสูงได้ส่วนหนึ่ง แม้จะผ่อนคลายความเด็ดขาดลงบ้าง แต่เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่จำเลยให้มากขึ้นควบคู่กันไปได้ ส่วนการอุทธรณ์ในปัญหาข้อเท็จจริง อันเป็นการต้องห้ามนั้น ให้อยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาทหารผู้มีอำนาจตามกฎหมายในสถานการณ์ไม่ปกติในขณะนั้น ในการพิจารณาว่าการอุทธรณ์นั้นจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงหรือไม่เพียงใด หากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าการอุทธรณ์นั้นไม่กระทบต่อความมั่นคง อาจอนุญาตให้อุทธรณ์ได้

เอกสารอ้างอิง

กรมพระธรรมนูญ สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงกลาโหม. คู่มือกฎหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:

สำนักพิมพ์สหมิตรพรินต์แอนด์พับลิชชิง, 2552.

เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561.

ขจรเนติยุทธ. พระ. กฎหมายอาญาพิสดาร (พระธรรมนูญศาลทหาร). พระนคร:มหาวิทยาลัยวิชา
ธรรมศาสตร์และการเมือง, 2478.

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2549.

บรรเจิด สิงคะเนติ. สารานุกรมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เรื่อง หลักความเสมอ
ภาค. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2543.

อุษา ไกรฤกษ์. การดำเนินคดีอาญาในศาลทหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2560.

สมชาย กษิติประดิษฐ์. สิทธิมนุษยชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2557.

สำนักงานพระธรรมนูญทหาร. กฎหมายคุ้มครองการปฏิบัติการทางทหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แปลนพรินต์ติ้ง, 2549.